

Taula rodona

FER LINGÜÍSTICA ROMÀNICA EN TEMPS DE CRISI

XAVIER LAMUELA
Universitat de Girona

Al llarg del temps ha anat variant la concepció de quina havia de ser la formació que faria algú capaç de figurar en societat i de fer alguna cosa útil per als seus consemblants i per a la pròpia subsistència. L'acceleració dels canvis tecnològics i socials provoca una evolució disparada d'aquestes concepcions i és segurament una causa important de la situació actual de crisi, en què seria difícil de trobar-ne una, de concepció, que obtingués un mínim de consens. I, tanmateix, no costa gaire de percebre que en la base de qualsevol formació hi ha d'haver els instruments generals de coneixement i d'expressió del coneixement: dit d'una manera simple, s'ha d'aprendre a calcular, a llegir i escoltar, i a escriure i parlar, ara, evidentment, amb l'ús dels mitjans tècnics existents.

Si deixem de banda els coneixements matemàtics, que no són de la nostra competència —sense estar-nos, però, de denunciar que siguin negligits imperdonablement en les formacions de lletres—, podem esbossar les línies generals de què representa aprendre a llegir i a escriure. La comprensió lingüística, com la comprensió en general, implica un quadre de coneixements i d'experiències dins del qual es poden col·locar les noves informacions i respecte al qual tenen sentit els mots i les expressions que es volen descodificar. És perfectament estèril voler entendre la comprensió lingüística com una simple operació de descodificació feta a partir d'un sistema autònom, entès com quelcom d'independent dels sistemes de coneixements humans i de les situacions comunicatives; usant un truc mnemotècnic, podem parlar de tres *co-*: coneixements, codi i comunicació. Caldria afegir-hi només els sistemes de normes que, regulant el funcionament del codi lingüístic, l'insereixen dins dels funcionaments socials a través de les situacions de comunicació. En un pla científic, el que dic entronca amb la vella filologia, la disciplina de la comprensió i el maneig dels textos valent-se de tots els coneixements oportuns, i és coherent amb els plantejaments sociolingüístics, etnolingüístics i

cognitiu; desqualifica sense palliatius els principis de la lingüística especulativa, que alguns anomenen *teòrica*. La producció —parlar i escriure— respon al mateix funcionament que la comprensió: és des del coneixement complex i l'apreciació de les situacions comunicatives que es formen les capacitats lingüístiques i es poden desplegar per a produir discursos pertinents i eficaços, i també heurístics, en la complementarietat indestriable de comprensió i producció.

Si l'educació general en l'ús del llenguatge constitueix una base indispensable de la formació en general, la formació específica dels lingüistes no tan sols n'haurà de partir sinó que s'haurà de concebre com el desenvolupament, acompanyat de reflexió, de les seves capacitats lingüístiques. S'ha dit que un bon lingüista no ha de ser necessàriament poliglòt; és veritat, però, a aquesta qüestió, s'hi aplica tot naturalment el paral·lel amb la vella dita que, si els diners no fan la felicitat, hi ajuden força. És fonamental, per a entendre els funcionaments lingüístics, comptar amb l'experiència d'aprendre a utilitzar tots els recursos propis de l'expressió en una nova llengua. L'estudi de les llengües romàniques permet d'accedir a aquesta experiència amb un esforç molt reduït per a qui ja en té alguna com a primera i amb l'avantatge de poder comparar el comportament de diverses llengües pròximes i concentrar-se en els matisos de la variació que les distingeix.

Aquesta perspectiva ens porta directament a reflexionar sobre allò que caracteritza els estudis de romanística, com també els d'una altra família de llengües que presenti característiques semblants. En aquest cas, com en molts d'altres, el conjunt és una cosa ben diferent de la suma de les parts. Les disciplines que s'ocupen de grups de llengües emparentades es distingeixen pel seu caràcter sistèmic; hi és pertinent l'atenció a la globalitat, a la complexitat i a les relacions entre els membres del conjunt —llengües, varietats o simples formes o trets lingüístics. Es tracta, en definitiva, de concebre els fets de llengua en totes les seves dimensions: estructural, social, geogràfica i històrica. Amb aquest acostament als estudis lingüístics, també s'arriba a una comprensió molt més afinada del funcionament intern de les llengües, que, a més de tenir en compte els progressos que han millorat les possibilitats de portar a terme una bona anàlisi lingüística, parteix del coneixement dels fets d'ordre social que són pertinents. Tot plegat, al nivell de la formació personal, comporta l'adquisició d'una base cultural seriosa com a marc lògic i indispensable de l'activitat del lingüista.

Quan, amb raó, es remuga contra l'actual reforma de l'activitat universitària, se sol posar al mateix sac de la proliferació de bestieses mercantilistes i reduccionistes el desinterès i l'escassa formació dels alumnes. En dissenso del tot. És veritat que les reformes que han devastat l'escola i que ara arriben a la universitat han propiciat que els estudiants rebin en l'ensenyament reglat una formació no pas escassa sinó pràcticament nul·la, però també és veritat que es mouen en un món en què s'ha facilitat tremendament l'accés a la informació i on la mobilitat i

el contacte amb gent de tots els orígens geogràfics han agafat unes proporcions inimaginables fa tan sols una vintena d'anys. I de cap manera no es pot acceptar que es digui que hi ha una onada de desinterès; els alumnes amb curiositat intel·lectual són tan abundants, o tan rars, com en qualsevol època anterior. Hi ha, com sempre hi ha hagut, persones amb prou preferències individuals i prou sentit crític per a destriar les informacions que els són pertinents dins d'un mar tèrbol destinat a confondre el ver i el fals, el banal i l'interessant. Hi ha, com sempre hi ha hagut, persones que volen aprendre per a comprendre i que vénen a les nostres facultats disposades a exigir-nos que els hi ajudem. Els estudis de romanística, que permeten amb una facilitat sorprenent l'accés de primera mà a un món d'una complexitat i d'una riquesa enormes, satisfan de manera privilegiada l'afany de qui encara té la dèria de saber.